

Voorwoord

In theorie duurt de winter tot 21 maart. Normaal trekt géén hond zich daar wat van aan. Maar dit jaar, voor het eerst sinds lang, heeft de winter nog een keer flink huisgehouden.

Vorig jaar was er al een serieuze koudeprik. Dit jaar echter bleef de koude maar prikken en de lucht maar sneeuwen. Het heeft iets met het klimaat te maken, zo mochten we van weermannen met een ernstige stem vernemen. Als we echter naar de statistieken kijken, dan is er eigenlijk niks 'abnormaals'. De gemiddelde temperaturen in januari lagen 2 graden minder dan normaal, en de zonneschijnduur in februari was de laagste sinds het begin van de waarnemingen...

En toch snak ik naar het begin van de lente, naar een beetje zon en warmte. Er zijn blijkbaar talloze overlijdens méér dan gemiddeld. En toch is er niks abnormaals. Belangrijk om af en toe bij stil te staan: de natuur is niet om mee te lachen, en zeker niet om mee te sollen.

Als je de wetenschappelijke rapporten leest, is één ding duidelijk: door het menselijk gedrag zijn er een hele hoop gassen in de atmosfeer bijgekomen, die daar zonder ons niet zouden geweest zijn. En al de rest is giswerk. We weten niet wat er gaat gebeuren. Het zou kunnen dat het warmer wordt, het zou kunnen dat er een nieuwe ijstijd met gletsjers tot één kilometer hoog tot in Parijs komt rollen. We kunnen alleen maar raden.

Het is echter belangrijk voor ogen te houden dat alles wat wij als onze menselijke beschaving beschouwen (ijzer, wiel, computers,...), pas de laatste 5.000 jaar is ontstaan – op klimaatschaal een schijntje, in een korte dooiperiode na een relatief milde ijstijd. 5.000 jaar geleden liepen we in dierenvelletjes en gooiden met stenen naar beesten als we honger hadden.

We zijn dus belange na niet voorbereid op serieuze klimaatveranderingen. We hebben er namelijk nog nooit één meegemaakt...

Het is, met andere woorden, belangrijk om de natuur met respect te behandelen, en er niet mee te gaan zitten prutsen.

Want 4 graden temperatuursverschil betekent niet dat we hier ineens in de Provence zitten, zoals sommigen menen te denken. 4 graden temperatuursverschil, dat lijkt een klein verschil, maar is tegelijk een wereld van verschil. Daarom: sta er even bij stil, kijk rond en informeer u, en handel. Niemand kan wereldproblemen alleen oplossen. Maar tegelijk kan niemand anders uw deel van het werk doen.

Leve de lente, leve de zon – en laat de meisjes de kuiten maar snel ontbloten.

PETER VERPOORTEN

Voorzitter Natuurpunt Ham
Maart 2010

Broedvogelkartering Zammelsbroek 2009

In het kader van de monitoring van de natuurinrichtingsprojecten van het geactualiseerde Sigmaplan worden alle projectgebieden geïnventariseerd op broedvogels. Het geactualiseerde Sigmaplan heeft een dubbele doelstelling. Het moet enerzijds de veiligheid tegen overstromingen in het Schelde-estuarium verzekeren en anderzijds ook de ecologische instandhoudingsdoelstellingen (IHD's) die voor het estuarium en de vallei zijn vastgelegd mee helpen realiseren. De doelstellingen voor broedvogels zijn voor een aantal soorten overigens behoorlijk ambitieus. Zo moet er binnen de Zeescheldevallei (inclusief zijrivieren) voldoende ruimte en geschikt habitat gecreëerd worden binnen strikt beschermde natuurgebieden voor bijvoorbeeld 550 koppels blauwborst, 50 koppels bruine kiekendief, 100 koppels baardmannetje, maar ook voor 40 koppels kwartelkoning, 40 koppels porseleinhoen, 40 koppels paapje en zelfs 60 koppels purperreiger.

De broedvogelkarteringen worden uitgevoerd of gecoördineerd door wetenschappers van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). Het is de bedoeling om het broedvogelbestand vóór en ná inrichting van de natuurgebieden te kwantificeren om na te gaan of de natuurinrichting van het Sigmaplan effectief bijdraagt aan de realisatie van de doelstellingen. M.a.w. om na te gaan of de gecreëerde ruimte en leefgebieden ook effectief gebruikt worden door de soorten.

Het Zammelsbroek is één van de projectgebieden van het geactualiseerde Sigmaplan. Uit contacten met conservator Koen Thibau, bleek al snel dat vrijwilligers van de vogelwerkgroep van Natuurpunt Geel-Meerhout geïnteresseerd waren om de broedvogelkartering in het veld uit te voeren. Snel werden de nodige afspraken gemaakt met Karel Van Roey en in april 2009 gingen de plaatselijke vogelkijkers van start met hun onderzoek.

Bij het veldwerk werden alle waarnemingen van een beperkte lijst aandachtsoorten (87 soorten) op kaart genoteerd. Het type waarneming (zichtwaarneming, zangpost, balts, voederen van jongen...) werd met vastgestelde symbolen aangeduid. Het studiegebied omvatte de hele vallei van de Grote Nete tussen Oosterlo en Zammel. Dit werd opgedeeld in 3 deelgebieden, die telkens door een aparte groep vogelkijkers werden geïnventariseerd. Elk deelgebied werd 7 maal rond zonsopgang bezocht en minstens 1 maal rond zonsondergang. Alle dagkaarten (kaarten met alle waarnemingen van één bezoek) werden doorgegeven aan het INBO. Daar werden alle waarnemingen gedigitaliseerd in een Geografisch Informatie Systeem (GIS, een computerprogramma voor geografische gegevens). Vervolgens werden de waarnemingen per soort geïnterpreteerd tot territoria of broedkoppels. Hiervoor werden strikte criteria (opgesteld door de SOVON – Vogelonderzoek Nederland (www.sovon.nl)), gehanteerd. Deze criteria geven per soort aan hoeveel en welk type waarnemingen nodig zijn in een bepaalde periode om te mogen spreken van een territorium.

De resultaten zijn terug te vinden in tabel 1. Van de onderzochte soorten was de kleine karekiet de algemeenste (23 territoria). Als we de ruimtelijke spreiding van deze soort en van andere rietvogels bekijken (figuur 1) zien we dat ze bijna allemaal voorkomen in het Zammels Buitenbroek, ook de enige plaats waar echte rietvegetaties voorkomen. Andere moeras- of watervogels komen amper voor in het Zammelsbroek: 2 koppels kuifeend, 2 koppels krakeend en 2 koppels Canadese gans.

Vogels van struwelen en ruigten, vooral vertegenwoordigd door bosrietzanger en fitis, komen meer verspreid over de gehele vallei voor (figuren 2 en 3).

Bosvogels vertonen lagere dichtheden maar komen ook verspreid voor over de vallei. Opvallend is het hoge aantal wielewalen, maar ook het lage aantal matkoppen. Ook de aanwezigheid van één koppel houtsnip is het vermelden waard. Roofvogels, buizerd, havik en sperwer werden wel waargenomen maar het aantal of type waarnemingen voldeed niet aan de criteria om van een territorium te kunnen spreken. Dit resultaat wordt nog gecheckt aan de hand van nestvondsten van ringers.

Deze resultaten geven niet noodzakelijk exact de realiteit weer. Op basis van 7 of 8 bezoeken is het onmogelijk om elk broedgeval apart met zekerheid vast te stellen. Broedzekerheid krijg je pas als je een nest vindt, (kleine) jongen of voederende ouders ziet. Het is onmogelijk om dergelijke broedzekerheid vast te stellen voor een groot aantal individuen en soorten in een groot gebied. De methode van uitgebreide territorium-kartering kan soms wel leiden tot onverwachte resultaten. Zo is het mogelijk dat de 2 koppels Canadese gans uit tabel 2 niet effectief gebroed hebben, maar de aanwezigheid van twee koppels op meerdere dagen in de periode april en mei is volgens de gevolgde criteria meer dan voldoende om van waarschijnlijke broedgevallen te spreken.

In het eindwerk van Frans Emmerechts voor Natuurgids uit 2008 (zie ook Het Zammelsbroek op een keerpunt in Meander nr. 2 jaargang 8) wordt een vergelijking gegeven van het aantal broedgevallen van tien zangvogelsoorten langs een vaste wandelroute door het Zammels Buitenbroek in 1991 en 2008. Zes van deze soorten werden ook in 2009 onderzocht.

Tabel 2 geeft een overzicht van de aantallen in de verschillende periodes. De aantallen blauwborst, rietgors en sprinkhaanzanger zijn in 2008 en 2009 nagenoeg gelijk. Van fitis en bosrietzanger werden in 2009 meer broedkoppels vastgesteld dan in 2008. Het aantal territoria van deze soorten benadert het aantal dat vastgesteld werd in 1991. Zeer eigenaardig zijn de erg hoge aantallen kleine karekiet in 2009 in vergelijking met 2008 en 1991. Het lijkt erg onwaarschijnlijk dat het aantal territoria van de karekiet op één jaar tijd zou veranderen van 2 naar 23. Een verschil in interpretatie van de waarnemingen kan hiervan de oorzaak zijn. Bij de territoria van 2009 zijn 9 territoria gebaseerd op de waarneming van één zangpost (na 15 mei), de overige territoria zijn gebaseerd op meer dan één waarneming (9 met 2, 4 met 3 en 1 met 4 waarnemingen). Dus ook als we een strenger criterium zouden toepassen (bijvoorbeeld twee territorium indicerende waarnemingen i.p.v. één) zou het resultaat veel hoger liggen dan in 2008. De aantallen uit 2008 zijn gebaseerd op vijf ochtendroutes, waarvan maar twee na 15 mei. Het zou kunnen dat net op deze dagen erg weinig karekieten zongen.

Als in de drie periodes hetzelfde studiegebied is onderzocht kunnen we concluderen dat het aantal broedende blauwborsten sterk is afgenomen ten opzichte van 1991 terwijl het aantal kleine karekieten sterk is toegenomen. Dit kan te maken hebben met successie naar gesloten rietlanden, waarvan in elk geval de kleine karekiet erg houdt. De blauwborst heeft in zijn broedgebied kale modderplekken nodig om te foerageren. Deze kunnen verdwijnen doordat ze toegroeien met riet, maar bijvoorbeeld ook door hogere waterstanden. Fitis, bosrietzanger en rietgors komen in 2009 ongeveer in dezelfde aantallen voor als in 1991. De verschillen in aantallen van deze soorten tussen 2008 en 2009 kunnen reëel zijn, maar ze kunnen even goed te wijten zijn aan verschillen in inventarisatie-inspanning en interpretatiemethode. Dit toont duidelijk de noodzaak van een uniforme inventarisatie- en interpretatiemethode aan.

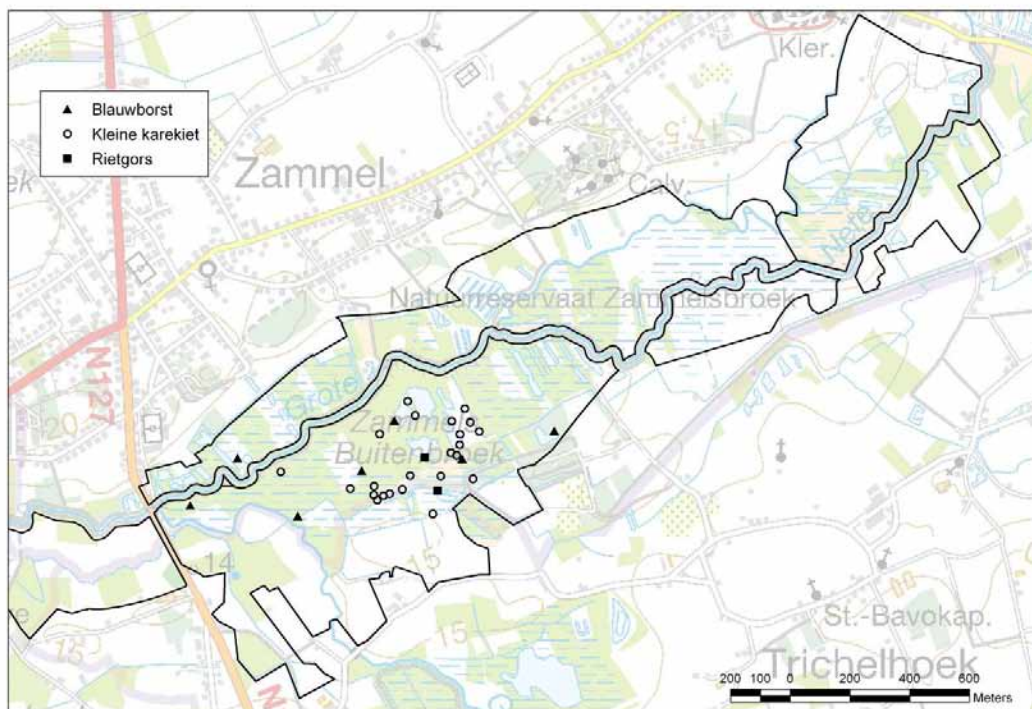
Tabel 1: Aantal vastgestelde territoria/koppels in het Zammelsbroek in 2009. Soorten met 0 territoria werden wel waargenomen tijdens de inventarisatierondes maar voldeden niet aan de criteria.

	Aantal koppels/territoria
Blauwborst	7
Boomklever	1
Bosrietzanger	16
Bosuil	2
Buizerd	0
Canadese gans	2
Fitis	17
Havik	0
Houtsnip	1
IJsvogel	0
Kleine bonte specht	2
Kuifeend	2
Kievit	2
Kleine karekiet	23

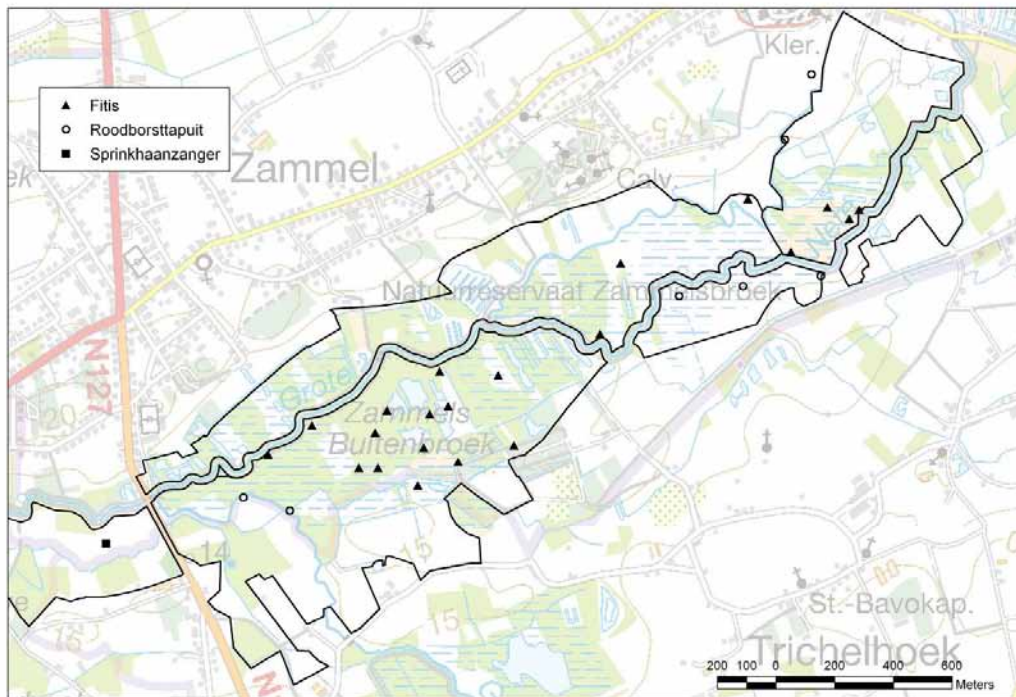
	Aantal koppels/territoria
Krakeend	2
Matkop	1
Nachtegaal	3
Nijlgans	0
Rietgors	1
Roodborsttapuit	5
Spotvogel	3
Steenuil	0
Sprinkhaanzanger	1
Tortelduif	4
Watteral	0
Wielewaal	9
Zwarte specht	2

Tabel 2: Vergelijking van aantal territoria/broedkoppels in het Zammels Buitenbroek in de jaren 1991, 2008 en 2009.

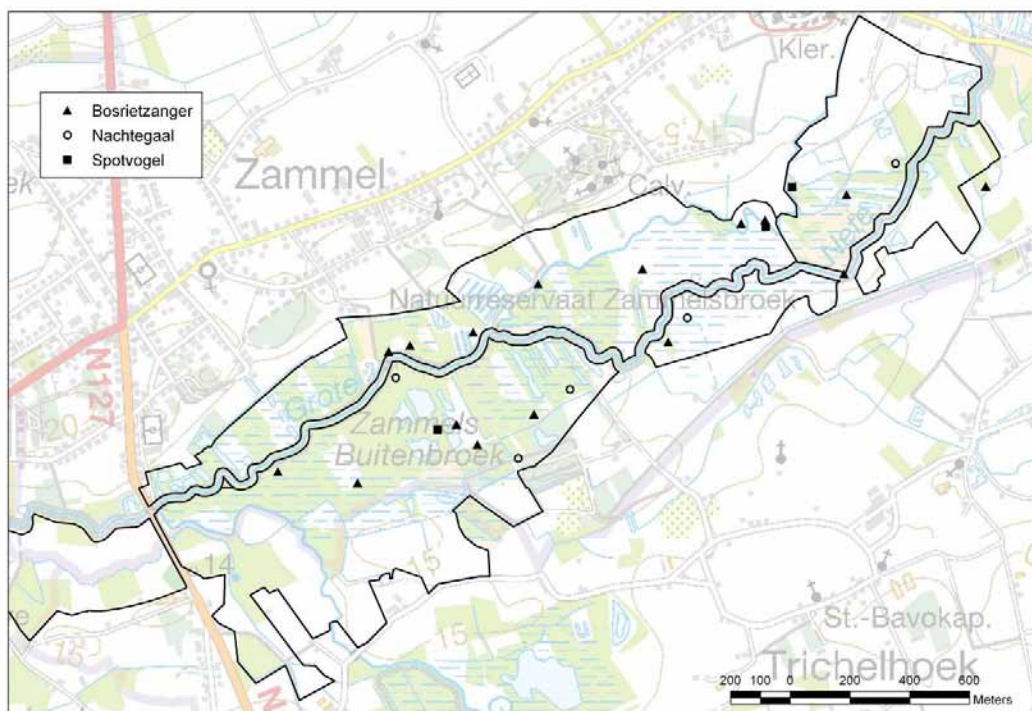
	1991	2008	2009
Fitis	16	8	12
Blauwborst	20	3	4
Bosrietzanger	5	1	4
Kleine karekiet	3	2	23
Rietgors	2	1	1
Sprinkhaanzanger	-	-	-

Figuur 1: Locatie van de territoria van rietvogels in 2009.

Figuur 2: Locatie van enkele vogels van ruigten, open struwelen en heggen in 2009.

Figuur 3: Locatie van de territoria van enkele vogels van struwelen in 2009.

WIM MERTENS

Monitoringsverantwoordelijke Sigmaplan
Agentschap voor Natuur en Bos

(vogeltellers waren Karel Van Roey, Andrea Nietvelt, Jos Van Kerckhoven, Gery Alaerts, Frans Emmerechts, Peter Huygens, Koen Thibau, Ludo Vermeulen en Pieterjan Vervecken)

2009 een vlinderjaar zoals geen ander!

In 1992, nu zo'n achttien jaar geleden startte de Geelse vlinderwerkgroep met vlindermonitoring in het reservaat Neerhelst-De Botten. Daar werden toen 20 secties van 50 meter vastgelegd, die wekelijks werden doorlopen van 1 april tot eind september, als de weersomstandigheden het toelieten. Grote aantallen werden toen geteld. Telkens als ik de gegevens van de afgelopen jaren oplijste, keek ik altijd met heimwee terug naar de resultaten van de eerste jaren. Het aantal records (vijf) van verschillende vlindersoorten, gezien in 1992 hield jaren stand tot in 2009 plots zes records geëvenaard werden of verbroken, zij het dan wel met heel andere vlindersoorten. Het Bont zandoogje samen met het Klein koolwitje zijn zowat de enige vlindertjes die aan een opmars bezig zijn. Hun recordaantal werd in 2009 verbroken. Dat de Distelvlinder - een trekvlinder - die zich overal manifest liet opmerken, ook in Neerhelst een recordaantal haalde, hoeft ons niet te verwonderen. Sedert 2003 bezoeken ook nieuwe trekvlinders, de Gele- en Oranje luzernevlinders regelmatig het reservaat. Ze hebben een voorkeur voor bloemrijke graslanden of bermen. De Oranje luzernevlinder komt hier toe vanaf april en de Gele komt rond de maand mei aan. Ze leggen hun eitjes op wikke en klavers.

De Kleine vuurvlinder - die vooral te vinden is in vrij schrale - droge graslanden vliegt meestal in twee generaties, maar in de warme zomer van 2009 kende hij nog een derde generatie waardoor zijn grotere aantallen worden verklaard.

Vorig jaar, in 2009, zijn we ook met twee nieuwe vlindermonitoringroutes gestart. Eén in het Zammelsbroek te Oosterlo (27 secties) en één in het Olensbroek (28 secties). Hoewel het me aanvankelijk een te ambitieus project leek, bleek mijn vrees ongegrond. Op de drie monitoringroutes werd alle 26 weken geteld, iets wat ik in die 18 jaar nog nooit meemaakte en dat lag echt niet alleen aan de mooie zomer.

In onderstaande tabel heb ik de eindresultaten van 2009 voor de verschillende vlinderroutes naast elkaar gezet en geëvalueerd. Het is niet de bedoeling om aantallen te vergelijken, maar het zal wel opvallen hoe duidelijk vlindersoorten de aard van de reservaten schetsen. We houden dan wel geen rekening met de blitzbezoeken van trekvlinders zoals Atalanta, Distelvlinder, Gele- en Oranje luzernevlinder. Hun territorium is te groot om daar conclusies aan te koppelen. 1 2 3 4 5 staat voor de top 5 in elk reservaat.

Wanneer we naar de resultaten in Neerhelst kijken en nagaan welke vlindersoorten in grote aantallen aanwezig waren en tegelijk minder of volledig ontbraken op de andere vlinderroutes dan vallen het Klein geaderd witje en het Oranjetipje op. Het Klein geaderd witje houdt van iets vochtiger ruigten dan het Klein koolwitje. Het is een vlindersoort die tenminste aanwezig moet zijn voordat men soorten als Oranjetipje kan verwachten.

Ook het Bont zandoogje is hier talrijk aanwezig. Het leeft voornamelijk aan de randen van opgaande struwelen, vooral wanneer er bramen groeien.

Omdat de oude vlindermonitoringroute (1993-2007) in het Zammelsbroek regelmatig onder water liep en onder water bleef staan, als gevolg van de aanleg en de verhoging van de Netedijken, werd gevraagd om een nieuwe vlinderroute op te starten in Oosterlo. In 2008 werd een proefproject gelopen en in 2009 gingen we met de definitieve route van start. 1.530 vlindertjes van 22 vlindersoorten werden geteld. Bij deze resultaten valt de sterke aanwezigheid van het Koevinkje op (107 waarnemingen). De naam "Koevinkje" slaat op het vroeger algemeen voorkomen van het vlindertje aan bosranden waar de koeien plachten te rusten. Vroeger werden nog andere vlindersoorten met "vink" aangeduid, maar alleen voor het Koevinkje is de naam behouden. De vlinder heeft een voorkeur voor vrij droge en vochtige graslanden die in de buurt van bossen liggen. Deze komen in Oosterlo op de vlinderroute voor, terwijl dit niet het geval is in Neerhelst en in het Olensbroek. Waarschijnlijk de verklaring waarom er geen Koevinkjes op de routes in Neerhelst en in het Olensbroek worden geteld.

Ook de Gehakkelde aurelia is opvallend aanwezig in Oosterlo. Hij vliegt vooral in bossen op vochtige plekken met vruchtbare bodem. Wanneer de soort op een plaats opvallend en constant aanwezig is, kan dit als een indicatie gezien worden van landschappelijke gevarieerdheid in een bosrijke omgeving.

NEERHELST		OOSTERLO		OLENSBROEK	
VLINDERSOORT	TOTAAL	VLINDERSOORT	TOTAAL	VLINDERSOORT	TOTAAL
Atalanta	8	Atalanta	20	Atalanta	10
③ Bont zandoogje	134	④ Bont zandoogje	110	⑤ Bont zandoogje	127
Boomblauwtje	31	Boomblauwtje	21	④ Boomblauwtje	105
④ Bruin zandoogje	106	① Bruin zandoogje	467	① Bruin zandoogje	714
Citroenvlinder	8	Citroenvlinder	2	Citroenvlinder	34
Dagpauwoog	8	Dagpauwoog	35	Dagpauwoog	15
Distelvlinder	22	Distelvlinder	49	Distelvlinder	78
		Eikenpage	3	Eikenpage	3
		Geelspriet dikkopje	7	Geelspriet dikkopje	2
Gehakkelde aurelia	12	Gehakkelde aurelia	43	Gehakkelde aurelia	11
Gele luzernevlinder	4				
Groot dikkopje	8	Groot dikkopje	65	⑤ Groot dikkopje	81
Groot koolwitje	19			Groot koolwitje	12
		Hooibeestje	2	Hooibeestje	42
Icarusblauwtje	33	Icarusblauwtje	30	Icarusblauwtje	55
② Klein geaderd witje	201	Klein geaderd witje	26	Klein geaderd witje	23
① Klein koolwitje	244	② Klein koolwitje	171	Klein koolwitje	68
Kleine vuurvlinder	17	Kleine vuurvlinder	55	Kleine vuurvlinder	9
		⑤ Koevinkje	107		
Koninginnepage	2				
Landkaartje	39	③ Landkaartje	159	Landkaartje	35
Oranje luzernevlinder	22	Oranje luzernevlinder	21	Oranje luzernevlinder	9
Oranje zandoogje	18	Oranje zandoogje	94	② Oranje zandoogje	141
⑤ Oranjetipje	64	Oranjetipje	39	Oranjetipje	17
Zwartspriet dikkopje	1	Zwartspriet dikkopje	4		
EINDTOTAAL	1001	EINDTOTAAL	1530	EINDTOTAAL	1591

De Kleine vuurvliinder was ook talrijk aanwezig in Oosterlo. Hij leeft zowel in natuurlijke graslanden als in graslanden die sterk beweid worden of tweemaal per jaar gehooïd worden. Hij verraadt als het ware de werklust van de conservator. Ook het Landkaartje vliegt bij open plekken in het bos en aan bosranden. De voorjaarsgeneratie (de oranjebruine) leeft meer in het open veld en de zomergeneratie (de donkere) zoekt de brandnetels op in de halfschaduw.

Ook in het Olensbroek werd na veel passen en meten het vlindertraject vastgelegd. Belangrijk, want eens definitief moet dit pad minstens de volgende 10 jaar gevolgd worden. In dit reservaat waren vooral het Bruin zandoogje (714 exemplaren) en het Oranje zandoogje (141 vlindertjes) de lijsttrekkers. Het Bruin zandoogje komt voor in vrij ruige, grazige vegetaties, maar interesseert zich ook aan egale lage vegetaties zoals pas gemaaide hooilanden, ook om daar haar eitjes af te zetten. Met de duidelijke aanwezigheid van het Oranje zandoogje in het Olensbroek, mag de conservator best tevreden zijn, want de soort kan als kwaliteitsindicator gehanteerd worden voor zoomvegetaties.

De grensvegetaties en graslanden, die laat in het seizoen gemaaid worden, alsook de vegetaties van Pijpenstrootje in heidevelden vormen een aantrekkingspool voor het Groot dikkopje, waarvan 81 exemplaren in het Olensbroek werden geteld. Heide is ook waardevol voor het Boomblauwtje, wanneer ook struweel van Sporkehout aanwezig is. Ondanks verwoede inspanningen slaagden we er niet in om het lang verwachte Heideblauwtje te vinden. Maar wie weet... misschien in 2010?

Het Hooibeestje, een soort die de laatste jaren fel achteruitgaat, kwam nog algemeen voor in het Olensbroek. Het is vaker te vinden op graslanden met korte vegetatie dan het Bruin- en Oranje Zandoogje, die beide een iets hogere vegetatie verkiezen. Het samen voorkomen van deze drie vlindersoorten duidt op de aanwezigheid van een gevarieerd en soortenrijk grasland.

Ik zou hier graag de leden van de Geelse vlinderwerkgroep willen bedanken voor hun jarenlange inzet. Ze liepen weer niet alleen de drie vlinderroutes maar hielpen mij ook bij het inventariseren van het Atlasprojecthok. Zonder hen zou het zeker niet mogelijk geweest zijn om al deze gegevens te verzamelen en aan het INBO te rapporteren.

JEANNINE SIMONIS

Literatuur: *Dagvlinders in Vlaanderen* (Dirk Maes & Hans Van Dyck)
Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa (F.A.Bink)
Praktisch Natuurbeheer: Vlinders en Libellen (Dick Groenendijk & Titia Wolterbeek)
Beschermingsplan Dagvlinders (Nederlands Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij)

Thalictrum, niet alleen een groot hart voor planten...

Op 22 januari 2010 gaf de regionale plantenwerkgroep "Thalictrum" zijn jaarlijkse digi-avond voor het grote publiek. Niet alleen waren er de mooie foto's, ook de conservators gaven kanttekeningen en commentaar bij de PowerPoint-voorstellingen van de inventarisaties in hun reservaat. Zoals altijd was de avond te kort en hadden we graag nog wat langer bijgepraat en van mening gewisseld. Het fijne van de avond was echter dat unaniem werd aanvaard om de opbrengst van de digi-avond te storten op de rekening 000-0000012-12 voor de slachtoffers van de aardbeving in Haïti. Het was slechts €62, maar zoals men vaak terecht zegt: "alle kleintjes helpen". Nogmaals een bewijs dat de vrijwilligers van Natuurpunt niet wereldvreemd zijn en het hart op de juiste plaats hebben. Bedankt iedereen!

Natuurkroniek Meanderland - Herfst 2009

SEPTEMBER – OKTOBER – NOVEMBER 2009: HOOGTEPUNTEN VOGELS

Geoorde Fuut: 03/10 Put Rauw Noord: 1 ex. in winterkleed

Roodhalsfuut: 14/10 Put Maatheide: 1 adult in winterkleed

Aalscholver: 04/10 TTP Maatheide: 395 ex. op trek; 28/10 Put Stroobants: 268 ex. op slaapplaats

Kuifaalscholver: 08/09 Geel Winkelomhei: 1 verzwakt ex. (1ste jaars) gevonden in tuin, werd overgebracht naar het asiel van Heusden-Zolder voor verzorging.

Grote Zilverreiger: 10/10 TTP Maatheide: dagrecord = 14 ex. op trek.

28/10 Put Stroobants: 8 ex. op slaapplaats

Toendrarietgans: max. aantallen aan Grote Zandput Mol op 03/11 (248 ex.) en 11/11 (292 ex.)

Kolgans: max. op 13/10 TTP Maatheide: 64 ex. op trek

Grauwe Gans: max. op 03/10 Postel Ronde Put: 275 ex.

Canadese Gans: max. aantal op 11/11 Mol Grote Zandput: 110 ex.

Brandgans: 20/09 Retie Prinsenpark: 2 ex. + 1 ex. **Indische Gans**

Roodhalsgans: vanaf 06/11 slibbekken Genendijk Ham: 1 ex. kwam slapen met groep Brandganzen

Grote Zaagbek: 06/09 Lommel Put Maatheide: 3WW invallend, na even drinken verder naar Z (eerste wrn.)

Wespendief: 11/09 max. aantal over TTP Maatheide: 11 ex.

Rode Wouw: TTP Maatheide 27/09 (2 ex.); okt. 09 (3), 10 (3), 14 (1), 15

(5 = dagrecord), 16 (1), 18, 24 en 25 (2), 26 (1); 06/11 (1 ex.) en 15/10 Geel (1 ex. naar ZW) = in totaal 24 ex. op trek.

Bruine Kiekendief: max. aantal over TTP Maatheide 09/09 (10 ex.); 08/11 TTP Maatheide: nog 1 laat ex.

Sperwer: max. aantal over TTP Maatheide 09/10: 38 ex.

Buizerd: max. aantallen over TTP Maatheide: 09/10 = 124 ex. en 10/10 = 225 ex. met in (thermiek)bellen - 48, 32, 28, 21 en 16 ex. als grootste groepen.

Visarend: TTP Maatheide: tussen 08/09 en 14/09 13 ex. op doortrek; op 14/09 nog 1 vissend ex. aan GP Mol

Smelleken: TTP Maatheide: op 11/09 al 1 ex. en tussen 04/10 en 28/10 15 ex. op doortrek; op 06/11 nog 2 ex.

Slechtvalk: TTP Maatheide: min. 1 ex. steeds ter plaatse, op 13/10: 2 onv. ex. + 1 adult ex. ter plaatse.

Kluut: 27/09 Lommel Put Maatheide: 1 ex. herhaaldelijk op het water en 04/10 Mol Gr. Zandput: 1 ex. op slik.

Bontbekplevier: 12/09 TTP Maatheide: dagrecord = 16 ex. waarvan 14 in groep; 02/10 Mol Gr. ZP: 5 ex. tpl.

Morinelplevier: Lommel Maatheide 09/09: 1 onv. ex. even aan de grond, dan opgejaagd door juv. Slechtvalk

17/09: 1 ex. naar ZW en op 27/09: 1 opvliegend ex. bij aankomst tellers aan TTP.

Goudplevier: dagrecord over TTP Maatheide op 06/10 met 36 ex.

Kanoet: 22/09 TTP Maatheide: 1 ex. en van 14/09 tot 19/09 Mol Gr. Zandput: 1 onvolw. ex. ter plaatse.

Kleine Strandloper: 19/09 Mol Gr. ZP: 1 ex. en 20/09 TTP Maatheide: 1 ex. achtervolgd door Slechtvalk tpl. 09/10 TTP Maatheide: 1 ex.

Krombekstrandloper: Mol Grote Zandput: 02/09 (1 juv. ex.) en 19/09 (1 ex. op slik)

Bokje: Lommel Maatheide: 01 en 13/09 (1 ex. t.pl.); 06 en 18/10 (telkens 1 ex.)

Dwergmeeuw: 31/10 TTP Maatheide: 7 adulte ex. in winterkleed naar ZO

Zwarte Stern: 01/09 TTP Maatheide: 2 ex.

Houtduif: max. aantallen op trek TTP Maatheide: 21/10 (18.628 ex.) en 08/11 (10.046 ex.). Op 20/11 joeg de geluidsmuurknaal van een vliegtuig een wolk van 18.000 ex. (!) de lucht in.

Kerkuil: 09/10 KHK Geel: 1 (verzwakt) ex. met riempjes aan de poten(!) werd gevangen in leslokaal en overgebracht naar het asiel van Herenthout. Eigenaar zou opgespoord worden met ringgegevens.

Kuifleeuwerik: 13/09 TTP Maatheide: 1 ex. kon met geluid naar beneden gelokt worden. Enige waarneming!

Boomleeuwerik: 23/10 TTP Maatheide: dagrecord met 166 ex.

Boerenzwaluw: 03/11 laatste ex. passeerde over TTP Maatheide.

Grote Pieper: TTP Maatheide: 07/10 (1 ex. even biddend); 08 en 09/10 (1 ex.); 10/10 (1 ex. overtrekkend en 1 ex. ter plaatse); 19/10 (1 ex.) en 23/10 (1 ex. van NO naar W)

Duinpieper: Lommel Maatheide TTP: tot half september nog doortrek van deze soort: 01 (8); 02 (6 + 5 t.pl.); 03 (7 + 7 t.pl.); 04 (10 + 12 t.pl.); 05 (2 + 8 t.pl.); 06 (3 + 3 t.pl.); 07 (6 + 1 t.pl.); 08 (2 + 1 t.pl.); 09 (3); 12 (2) en 13/09 (5 ex.) = in totaal voor dit jaar al 104 ex. op doortrek waargenomen.

Graspieper: 07 /10 TTP Maatheide: dagrecord met 3.102 ex. op trek

Roodkeelpieper: 19/09 Lommel Maatheide: 1 ex. invallend in natte ZO-hoek

Gele Kwik: 10/09 TTP Maatheide: dagrecord met 123 ex.

Grote Gele Kwik: TTP Maatheide: 01 en 09/09 (3ex.); 21/09 (4) en 26/09 Ham Kepkensberg (3 ex. op slib)

Beflijster: TTP Maatheide: oktober 05 (2); 06(3); 10(2); 11(6); 13(2); 14 (3); 18(4); 19(6); 22(4); 23(8); 24(2) en 28/10 (1 ex.). Nog 1 novemberwaarneming op 08/11 (1 ex.).

Baardmannetje: 03/10 Mol Grote Zandput: 2 druk roepende ex. in en uit het riet.

Pimpelmees: 01/11 Mol Rauw: 1 witkoppig ex. op voedersilo in tuin (foto op Birdingkempen).

Klapekster: TTP Maatheide: 13 en 27/10 (1 ex.). Vanaf 21/10 ook 1 ex. aanwezig aan Mol Grote Zandput.

Europese Kanarie: TTP Maatheide: 18 en 26/10: telkens 1 ex. op doortrek.

Kneu: 07/10 TTP Maatheide: 758 ex. op trek

Kleine Barmsijs: 11/11 Laakdal: 4 ex. in berk in tuin

Kruisbek: TTP Maatheide 17/10 (29 ex.) en 24/10 (21 ex.)

Noordse (trompet) Goudvink: 24/10 TTP Maatheide: 1 ex. met kenmerkende roep

Appelvink: TTP Maatheide: oktober 05(3); 07(10); 14(4); 15 (7 in groep); 18 (4) ; 19 (13); 21 (2) en 06/11 (3 ex. op doortrek)

IJsgors: TTP Lommel Maatheide 27/09 (1 ex. passeerde mooi op ooghoogte); 15/10 (1 ex. weer mooi te zien); 21/10 (1 ex.); 30/10 (1 roepend ex. overtrekkend) en 10/11 (1 ex. bij de Sneeuwgorzen)

Sneeuwgorzen: 14/10 Lommel Kristallijn (1 ex.) en Lommel TTP Maatheide: 16/10 (1 ex. roepend over); 21/10 (1 ex.) en op 09/11 (4 ex. waarvan op 10/11 nog 3 ex. t.pl. en op 11/11 nog 2 ex. ter plaatse).

Te bekijken op de schitterende foto's van Jelle Van De Veire op het Birdingkempen-forum.

Geelgors: 01/11 TTP Maatheide: 24 ex. ter plaatse

Ortolaan: 21/09 TTP Maatheide: 1 ex. roepend en in mooi licht over de telpost. Prachtwaarneming!

ANDERE BIJZONDERE WAARNEMINGEN – HERFST 2009

VLINDERS

Dit jaar was een behoorlijk vlinderjaar. Theo Bollen en medewerkers telden een 200-tal nesten van de bedreigde **Veldparelmoervlinder** gespreid over de verschillende vlieggebieden. Dat belooft dus voor volgend voorjaar.

Op 08/09 trokken 82 **Atalanta's** over TTP Maatheide en op 20/09 telden ze daar 12 **Oranje Luzernevlinders**.

Deze soort was opvallend aanwezig in onze regio in de laatste week van september. Na een invasie Distelvlinders nu dus Oranje Luzernevlinders, maar natuurlijk niet met diezelfde overweldigende aantallen.

KEVERS

Bij inventarisatie van Maatheide deze zomer kwam een uitgestorven gewaande loopkever voor Vlaanderen (geen waarnemingen meer tussen 1980 en 2009!) uit de potjes gekropen. Toon Janssen liet de determinatie van deze **Amara fulvipes** dan ook wijselijk aan experts over. Begin september kwam daar dan nog de **Dikkoploopkever** (Broseus Cephalotes). Ook voor deze soort is Maatheide één van de laatste vindplaatsen in Vlaanderen.

JEF SAS

Bullfrog blues

In het voorjaar van 1967 lagen de mannen van Canned Heat wakker van de brulkikkers, ze schreven er de aanstekelijke 'Bullfrog blues' over. Deze winter waren het de brulkikkers die wakker lagen van ons klimaat. Reeds voor het tweede jaar op rij hebben we te maken met een strenge winter, als ik dit begin maart schrijf, lijkt er nog steeds geen einde aan te komen.

Brulkikkers zijn dan wel gewoon aan strenge winters, toch is de wintersterfte onder de brulkikkerlarven altijd zeer groot. In het voorjaar van 2009 toen de vijvers in het Griesbroek ontdooiden lagen de vijvers letterlijk vol van de gesneuvelde kikkervisjes. Deze winter speelde er zich echter een ander scenario af. Bij de uitvoering van werken in het Griesbroek door de terreinploeg van Life Grote Nete, ontdekten we dat de brulkikkervisjes niet rustig zaten te overwinteren in de diepe modder maar dat ze vlak onder de ijslaag traag rondzwommen.

Op de plaatsen waar kwelwater bovenkomt aan de rand van het rietveld en de vijver ontstaan wakken die zelfs bij aanhoudende vrieskou nooit helemaal dichtvriezen. De wakken die hier ontstonden waren een ware trekpleister voor de kikkervisjes. Met tientallen verzamelden ze hier in water dat amper 10 cm diep is. Aangezien de temperatuur van het water amper boven het vriespunt lag, waren de anders zo schuwe 'brulkikkers in spe' zo traag dat ze gemakkelijk met de hand uit het water konden worden genomen.

Korte tijd later ontdekten ook de vogels dit banket. Zo konden we meermaals observeren hoe blauwe reigers en grote zilverreigers zich te goed deden aan de kikkervisjes, ook waterhoentjes, waterral en zelf een roodborstje werden opgemerkt rond de poeltjes. Als gevolg hiervan ontstond aan de rand van deze open plekken al snel een bloederig tafereel. Tientallen kikkervisjes lagen half opgegeten in de sneeuw. Dit lijkt misschien nogal gruwelijk maar zo is de natuur nu eenmaal. Op deze manier zorgt een uitheemse soort voor voedsel zodat onze inheemse soorten de strenge winter kunnen doorkomen.

TOM SCHILDERMANS

Ecologische werkgroep Meanderland

Planning 2010

Reeds een aantal jaren wandelen enkele van onze actieve leden door de Kempense natuur met extra aandacht voor het hoe en waarom van de verschillende levensvormen (insecten, planten, mossen, schimmels, vogels, ...). Zij vormen samen de "Ecologische werkgroep".

De voornaamste doelstellingen van deze groep zijn het ondersteunen en adviseren van beheerteams van onze natuurgebieden. Hiervoor maken ze inventarissen op, doen aan monitoring, zowel van de abiotiek als van de biotiek en last but not least geven ze educatie.

Met de verzamelde gegevens kunnen we het gevoerde natuurbeheer evalueren en eventueel bijsturen.

Het voornaamste werkgebied van de "Ecologische werkgroep Meanderland" betreft de eigen natuurgebieden. Projecten en bezoeken buiten onze eigen natuurgebieden kunnen sporadisch ook.

Het uitbouwen van een goede monitoring is een van onze doelstellingen voor de volgende maanden en jaren. De resultaten van deze monitoring zal de overheid in de toekomst toelaten het gevoerde beheer en vooral de resultaten daarvan te evalueren. Zeker met de instandhoudingsdoelstellingen die op ons af komen zal dit onderdeel van de beheerteamwerking nog belangrijker worden.

Op de excursies is iedereen welkom. Voorkennis is zeker niet vereist, de wil om iets bij te leren volstaat. Wij maken tijd voor nieuwkomers. Uiteraard zijn mensen met een gespecialiseerde kennis ook meer dan welkom. Zij kunnen een belangrijke steun zijn.

Volgende data voor veldbezoeken werden voorlopig vastgelegd:

Zaterdag 17 april 2010: De Kwacht afspraak om 9 uur aan de Luihoeve te Meerhout

Zaterdag 8 mei 2010: Keyfheide afspraak om 9 uur aan de Luihoeve te Meerhout

Zaterdag 22 mei 2010: Buitengoor Blauw grasland afspraak om 9 uur aan het Ecocentrum te Mol

Zaterdag 29 mei 2010: Uitstap naar het Viersels Gebroekt te Zandhoven afspraak 9 uur aan kerk Viersel

Zaterdag 5 juni 2010: De Vennen afspraak om 9 uur aan voetbalterrein Cools

Zaterdag 19 juni 2010: Sluismeer afspraak om 9 uur aan de Kerk te Mol Sluis

Zaterdag 3 juli 2010: Griesbroek afspraak om 9 uur aan taverne de Waterhoek te Balen

Zaterdag 17 juli 2010: Molse Nete Schabberdekske afspraak om 9 uur kerk Mol Ezaart

Zaterdag 31 juli 2010: Zelguis afspraak om 9 uur aan Voort nr.55-57-59 te Geel

Zaterdag 14 augustus 2010: De Kwacht afspraak om 9 uur aan de Luihoeve

Zaterdag 21 augustus 2010: De Rammelaars, afspraak om 9 uur natuurfhuis De Rammelaars, Broekstraat te 3945 Kwaadmechelen

Zaterdag 28 augustus 2010: Sluismeer afspraak om 9 uur aan de kerk te Mol Sluis

Meer info: Jan Dirkx, tel. 014-58 64 64 of 0479-42 68 74, mail: j.dirkx@telenet.be
Marianne Horemans en Paul Wouters, tel. 0496-51 02 79, mail: Paul.Wouters1@telenet.be

De Tengere rus (*Juncus tenuis*)

Een plantje uit de Kempen

Wellicht kent iedereen de Tengere rus en wie hem niet kent, zal hem allicht al vele keren onbewust betreden hebben. Deze tredplant groeit overal op kalkloze of matig ontkalkte, matig voedselrijke, vochtige zandbodems. Hij verdraagt het heel goed om regelmatig onder de voeten gelopen te worden en ook een fietser kan hem niet verstoren. Bij vochtigheid zijn de zaden slijmerig. Ze blijven aan schoenen of banden plakken en worden zo verspreid! De plant staat overal op vastgelopen maar niet verharde paden en wegen. Al is hij tenger van uitzicht, toch zou hij eerder de naam "Taaie rus" verdienen. Hij is vrij algemeen in de Kempen en de Ardennen, vrij algemeen ook in Brabant en in het Maasdistrict maar elders is hij zeldzaam of ontbrekend.

Maar wist jij dat dit plantje een neofiet is en eigenlijk thuis hoort in Noord-Amerika en pas in het begin van de negentiende eeuw zijn intrede deed op het Europese vaste land en dit precies in onze streken? Tussen 1820 en 1824 werd hij achtereenvolgens ontdekt rond de Bilt, Antwerpen en Breda. In 1845 werd hij in de "Flora des Aachener Beckens" van Kaltenbach nog niet vernoemd. In 1878 citeert de "Flora des Aachener Beckens" van Förster hem als typisch voor de Limburgse Kempen terwijl de "Schulflora des Regierungsbezirk Aachen" van Drecker hem zelfs in 1904 nog niet vernoemde. In 1942 schrijft Schwickerath dat de plant overvloedig voorkomt op de smokkelpaden langs de door het verdrag van Versailles vastgelegde Duits - Belgische grens, zeg maar in de Oostkantons. Van hier veroverde hij de randgebieden van de Hoge Venen en gaf hij aanleiding tot een dwerggrussen-associatie (*Juncetum tenuis*) waarvan hij een kensoort is. Schwickerath vraagt zich af, of door het niet meer gebruiken van de smokkelpaden de aanwezigheid van de Tengere rus achteruit zal gaan. In de tussentijd - vele jaren later dan Schwickerath veronderstelde - zijn de oude smokkelpaden tot eenvoudige, weinig begane wandelwegen gedegradeerd maar de Tengere rus blijft stevig ingeburgerd in de Oost Belgische Flora!

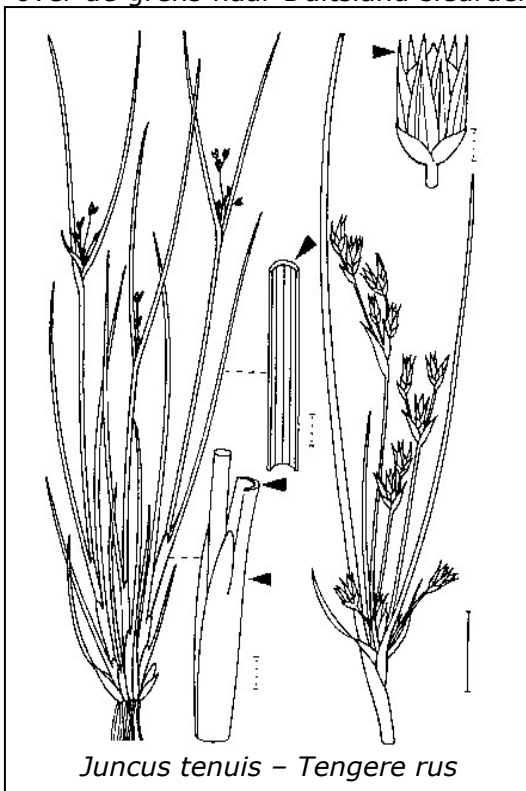
Mogen wij hieruit besluiten, dat de botersmokkelaars uit de Kempen ook de koffiezakken over de grens naar Duitsland sleurden? Weliswaar niet, maar wel dat in amper een eeuw

tijd, een destijds zeldzaam uitheems plantje vanuit de Kempen 100 km naar het oosten oprukte. Dit komt overeen met een snelheid van ± 1 km per jaar! Vandaag is de Tengere rus ingeburgerd in Noord-, West- en Midden-Europa en is hij zelfs in Australië en Nieuw-Zeeland te vinden.

Geraadpleegde literatuur:

- J. Lambinon, J. De Langhe, L. Delvosalle, J. Duvignaud, *Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord Frankrijk en de aangrenzende gebieden*, derde druk, 1998 (Nationale Plantentuin van België).
- E.J. Weeda, R. Westra, T. Westra, *Nederlandse Oecologische Flora*, band 5, (Amsterdam) 1994
- M. Schwickerath, *Das Hohe Venn und seine Randgebiete, Vegetation, Boden, Landschaft*, Verlag G. Fischer, Jena 1944.
- Werner Rothmaler, *Exkursionsflora von Deutschland, Gefäßpflanzen: Atlasband*, Verlag G. Fischer, Jena-Stuttgart, 1994.

PAUL FETTWEIS

Geelse Paddenwerkgroep in de startblokken

Ook in 2009 heeft de Paddenwerkgroep van Natuurpunt Geel-meerhout niet stilgezeten. In tegenstelling tot 2008 waar we al trek hadden op 1 februari 2008 werd de eerste pad overgezet op 16 februari 2009 met hoogtepunten rond 13 en 27 maart 2009. In totaal werden 2.559 padden, 44 salamanders en 11 kikkers overgezet.

Kinderen van het S.A.I.O te Geel-centrum, de Freinetschool te Oosterlo en de Toverboom te Bel staken een helpend handje toe.

EUROPAWIJK - SYNTHESE VAN DE PADDENOVERZET 2004 - 2009										
Jaar	Heentrek	Terugtrek	Sub-Totaal	padden	alpenwater salamander	kleine water-salamander	vinpoot salamander	bruine kikker	groene kikker	+ Slacht-offers
2004	1172	+ 270	= 1442	1343	57	1	0	37	4	330
2005	1499	+ 287	= 1786	1710	55	10	0	5	6	261
2006	1717	+ 372	= 2089	2037	36	11	0	5	0	277
2007	1316	+ 407	= 1723	1700	20		1	1	1	26
2008	1297	+ 271	= 1568	1519	43	3	3	0	0	68
2009	2031	+ 583	= 2614	2559	43		1	9	2	125
	9032	+ 2190	= 11222	10868	254	25	5	57	13	1087
										= Algemeen Totaal
										12309

De Geelse paddenwerkgroep bemant ook nog twee andere locaties, namelijk een in Wilders en een in de Voort. In deze laatste locatie gebeurt de paddenoverzet met de hulp van de bewoners, die zich verantwoordelijk voelen voor de natuur in eigen straat. Zij deden dit voor het derde jaar zelfstandig zodat de hulp van de paddenwerkgroep zich hier beperkt tot de coördinatie en het verwerken van de gegevens. In 2009 werd het paddenscherm verlengd met 50 meter en verplaatst, rekening houdend met de gegevens van 2008. De resultaten hieronder wijzen er op dat het een terechte maatregel was.

VOORT - SYNTHESE VAN DE PADDENOVERZET 2008 - 2009								
Jaar	Heentrek	Terugtrek	Sub-Totaal	waarvan				+ Slacht-offers
				padden	Kleine Water-salamander	bruine kikker	groene kikker	
2008	90	8	98	91	1	2	4	52
2009	210	3	213	212		1		17
	300	11	= 311	303	1	3	4	69
								= Algemeen Totaal
								380

In Wilders (de oudste overzetplaats) waren de cijfers teleurstellend en we vrezen dat op termijn de paddenoverzet daar zal stil vallen. Ondanks dat we op de andere locaties grotere aantallen padden telden en 2009 als een goed paddenjaar mag beschouwd worden was dat hier niet het geval. Op de druk bereden baan is terugtrek zo goed als onmogelijk en dit zou een mogelijke oorzaak van de achteruitgang kunnen zijn.

WILDERS - SYNTHESE VAN DE PADDENOVERZET 1999 - 2009									
Jaar	Heentrek	Terugtrek	Sub-Totaal	waarvan				+ Slacht-offers	= Algemeen Totaal
				padden	alpenwater-salamander	bruine kikker	groene kikker		
1999	470	NB	470	464	2	2	2	86	556
2000	521	21	542	533	3	6		87	629
2001	385	24	409	405	1	2	1	85	494
2002	631	59	690	684	2	4		186	876
2003	472	32	504	503	1			135	639
2004	579	31	610	607	1		2	83	693
2005	498	90	588	584		3	1	240	828
2006	384	38	422	413		9		54	476
2007	290	23	313	309		3	1	13	326
2008	465	6	471	469		2		25	496
2009	294	7	301	300		1		9	310
	4989	+ 331	= 5320	5271	10	32	7	1003	6323

Ook in 2010 zijn we klaar om de paddenoverzet te starten met de logistieke steun van de Stad Geel.

De werkgroep wil alle kinderen van de tweede graad basisonderwijs en van de eerste graad secundair onderwijs van de Geelse scholen de kans geven om kennis te maken met het werk van een paddenoverzetter, en de kans geven om zelf ook een handje te helpen. Een ervaren gids zal de leerlingen begeleiden en de leerkracht ontvangt een werkbundel en een PowerPoint-voorstelling die hij of zij in de klas kan gebruiken.

Dit alles gaat door in de Amerikalaan waar men de weg verkeersvrij maakt tijdens de activiteit.

Meer info krijg je bij Jeannine Simonis, Technische Schoolstraat 34, 2440 Geel, tel. 014-59 31 65.

"Soort zoekt soort"

Een open blik op biodiversiteit!

Vrijdagavond, 5 maart 2010 werd in het Natuurpuntmuseum (Graatakker 11, Turnhout) onder goedkeurend oog van enkele personaliteiten, de tentoonstelling met bovenstaande ludieke titel geopend.

Deze tentoonstelling is om van te genieten, maar geeft de bezoeker ook een boodschap mee. Het gaat namelijk niet goed met de biodiversiteit. Steeds meer soorten sterven uit. Er wordt gesproken over een biodiversiteitscrisis. In 2001 werd internationaal afgesproken om tegen 2010 een halt toe te roepen aan de achteruitgang van de biodiversiteit, maar die doelstelling werd helaas niet gehaald. Er zijn zelfs nieuwe bedreigingen zoals de wereldwijde klimaatwijziging, bijgekomen.

De tentoonstelling Soort zoekt Soort toont vele gezichten van het leven. En van de manieren waarop wij - de mensensoort - met andere soorten samenleven. Op een negatieve manier, als oorzaak van de achteruitgang, maar ook op een positieve en creatieve manier. De meeste beelden spreken voor zich. Sommige soorten hebben een verhaal meegekregen dat de bezoeker mee naar huis kan nemen.

Openingsuren: De tentoonstelling loopt van 6 maart tot 31 augustus 2010. Van dinsdag tot en met zaterdag van 10 tot 12 uur en van 13 tot 17 uur. Andere momenten na afspraak.

Rondleidingen op aanvraag. Kostprijs: 35 euro/gids (max 20 volwassenen) 25 euro/gids (scholen).

Jaarprogramma Thalictrum

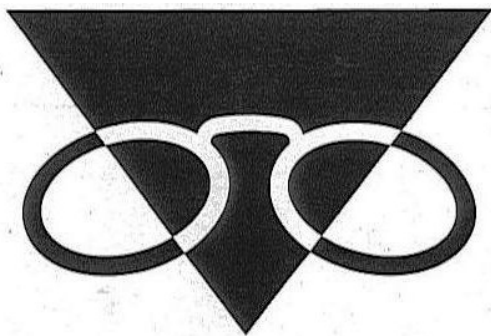
DATUM	UUR	WAT	AFSPRAAKPLAATS
Za 10.04.2010	9-12	Planteninventarisatie Poel 447a Westerlo Deze poel werd in 2009, na de heraanleg, geïnventariseerd. Toen waren er veel storingsplanten aanwezig. Deze activiteit gebeurt in samenwerking met de poelenwerkgroep "Waterleven".	Hoek Zoerleberg – Broekstraat Westerlo
Za 17.04.2010	9-12	Planteninventarisatie Gemeentevijver Neerhelst en Lavendelven Herentals. Ook deze activiteit gebeurt in samenwerking met "Waterleven" de twee locaties liggen wel ver uiteen, maar ik maak me sterk dat met wat discipline we ons wel met succes van deze taak zullen kwijten.	Einde Larumsebrugweg en het kanaal
Za 15.05.2010	9-12	Westerlo: percelen 485-486-487 zijn nog maar één jaar geleden aangekocht. In dit perceel ligt een verlandde vijver. Is gedeeltelijk gekapt, maar omzoomd met wilgen en elzen.	Brug Snekens, Bergveld Westerlo
Za 22.05.2010	9-12	Langendonk - WWbroekbos perceel Herentals 2/C 166a en 16 (IFBL C5-36-23) Op de Langendonk liggen enkele zeer oude historische elzenbroekbossen. We inventariseren 2 natte bosjes met planten als elzenzegge, ijle zegge, koningsvaren e.a.	Splitsing Langdonk- Kamergoor Herentals (omgeving spoorwegbrug)
Za 05.06.2010	9-12	Planteninventarisatie perceel gemeentevijver Neerhelst C5-38-13. Werd de laatste jaren gefaseerd gemaaid in functie van de aanwezige vlinder- en sprinkhanenpopulatie. Geen begrazing. Gebeurt in samenwerking met "Waterleven".	Einde Larumsebrugweg aan de kanaaldijk Geel
Za 19.06.2010	9-12	N461,462a: Oosterlose westerzijde. C5-48-41 Voormalige schapenweide. Wordt jaarlijks gemaaid en heeft dit jaar veel last gehad van droogte of juist niet.	Kerk Oosterlo
Za 03.07.2010	9-12	Olen Broek - hooiland voor donk perceel Olen 1/D 200-204-205-207 (IFBL C5-36-22) Dit voormalig verruigd en verbost hooiland wordt sinds 1996 door ANB vrij intensief beheerd. Na meer dan 10 jaar maaien, resulteert dit in een zeer waardevolle, kleine zeggenvegetatie met planten als gewone zegge, snavelzegge, zompzegge, draadrus e.a.	Infobord Roerdompstraat Olen
Za 10.07.2010	9-12	Langendonk - plas perceel Herentals 2/C 180 (IFBL C5-36-23) Dit perceel veranderde ongeveer 10 jaar geleden van een stort van steenpuin en andere rommel naar een grote plas met omliggend nat hooiland. Het perceel is rijk aan libellen en planten. Soorten die we kunnen verwachten zijn draadrus, snavelzegge, grote boterbloem, vlottende bies, witte waterlelie, drijvend- en duizendknoopfonteinkruid.	Splitsing Langdonk- Kamergoor Herentals (omgeving spoorwegbrug)
Za 17.07.2010	9-12	N748/2,742: Zammels Buitenbroek, sprinkhanenwei C5-58-34. In 2005, na de overstroming van de Laak was de vegetatie helemaal kapot. In hoeverre heeft die zich hersteld?	Veerlese weg aan de brug over de Nete (Vissershuis)
Za 24.07.2010	9-12	Neerhelst Perceel Nieuwe Poel C5-37-24. Perceel is volledig gemaaid en gekapt voor de eerste maal. Redelijk nat en misschien evolueert het naar een dotterbloemweiland???	Einde Larumsebrugweg aan de kanaaldijk
Za 31.07.2010	9-12	Westerlo perceel 686-687a. Ook hier bevinden zich verlandde vijvers en zijn talrijke exoten aanwezig.	Hoek Zoerleberg – Broekstraat Westerlo
Za 07.08.2010	9-12	Zammelsbroek N240:Muggenhoek C5-58-24. Recent aangekocht stukje broekbos, vrij jong verbost trilveen.	Plein Oosterlo aan de frituur

DATUM	UUR	WAT	AFSPRAAKPLAATS
Za 14.08.2010	9-12	Neerhelst-De Botten (Boterbloemenweide) E947 (C5-38-13) Een nat gras- en hooiland. Werd in 2009 volledig gemaaid en een derde werd nabegraasd met schapen.	Einde Larumsebrugweg aan de kanaaldijk
Za 21.08.2010	9-12	Planteninventarisatie perceel Lavendelven in samenwerking met "Waterleven".	Café De Kluis, Lichtaartseweg en kruising met de Lavendelweg
Za 28.08.2010	9-12	O lens Broek - grote wei. Perceel Olen 1/D 428-429 (IFBL C5-36-24). 2 jaar geleden werd dit rijk boerenland afgegraven en werd het historisch bodemprofiel in ere hersteld. Dit resulteerde in enkele vennen (met o.a. moerashertshooi en pilvaren) met rondom een ontluikende heischrale vegetatie (borstelbies, tormentil e.a.).	Infobord Roerdompstraat Olen
Za 04.09.2010	9-12	Planteninventarisatie perceel met poel 447a Westerlo in samenwerking met "Waterleven".	Hoek Zoerleberg - Broekstraat Westerlo
Ma 27.09.2010	20-22	Evaluatie inventarisaties en planning 2011	Pastorij St.Jozef Olen Lichtaartse weg 200

EEN NIEUWE KIJK OP OPTIEK VANDERLINDEN

Een hoge vakkennis en jarenlange ervaring gecombineerd met moderne apparatuur en een vernieuwde winkel garandeert de beste service.

Optiek Vanderlinden, sinds 1953 uw vertrouwen waard!

Vanderlinden

▪ OPTIEK ▪

MA - VR 9.00 - 12.15 13.30 - 18.30
ZA 9.00 - 12.00 14.00 - 17.00

DONDERDAG GESLOTEN

DIESTSEWEG 6 ■ 2440 GEEL ■ 014 58 84 52

OP LOEPEN EN VERREKIJKERS: Nikon, Steiner, Minox, Huygens
10% korting voor leden van Natuurpunt

Natuurvierdaagse – 13 tot 16 mei 2010

Kaiserstuhl en de zuidelijke Oberrheingraben – Duitsland (Zwarte Woud)

Onze 19de vierdaagse in het Hemelvaartweekend voert ons in 2010 weer naar Duitsland, maar nu zoeken we het veel zuidelijker tegen het Zwarte Woud aan.

Hier kunnen we dus kennis maken met een heel andere flora en fauna (zeker vogels!), weer onder begeleiding van een deskundige plaatselijke gids.

We zullen verblijven in een gezellig hotelletje in Vogtsburg-Oberrotweil op basis van halfpension. Richtprijs: **€335 per persoon (bus inbegrepen)**.

De plaatsen zijn ditmaal beperkt tot **28 personen**, dus als je er zeker bij wil zijn, stort dan zo vlug mogelijk 110 € per persoon op rek.nr. 001-1577791-65 van NP-Netebronnen met vermelding "vierdaagse 2010 – Kaiserstuhl".

De inschrijvingen liepen minder vlot dan vorige jaren, dus er zijn nog (veel !) plaatsen VRIJ. Aarzel niet en SCHRIJF NU IN !
Tegen begin april moet onze boeking bevestigd kunnen worden! Info: Jef Sas.

Ons (voorlopige) programma in een notendop:

DO 14/05 : Tegen de middag aankomst in ons hotel.

Excursie met doelsoorten **Hop** en **Bijeneter**.

Avond: digi-voordracht over de fauna en flora van de Kaiserstuhl.

VR 15/05 : Excursie richting Freiburg: m.o. **Alpengierzwaluw**, **Orpheusspotvogel**, **Cirlgors** en **Grauwe Gors** in het Markgräferland.

Avondexcursie richting Elzas (Frankrijk): op zoek naar **Griel** en ...

ZA 16/05 : Op en rond de Kaiserstuhl: aandacht voor de bijzondere flora (*orchideeën*), insecten (voor de Bidsprinkhaan is het nog te vroeg!), amfibieën en reptielen (o.a. **Smaragdhagedis**) en natuurlijk ook vogels (**Bijeneter**, **Draaihals**, ...)

ZO 17/05 : Terugkeer naar België met excursie in vallei van de Bocq (Purnode)

Deze oude spoorlijn met verlaten steengroeven staat bekend voor zijn

Reptielen en amfibieën (**Gladde en Ringslang**, div. hagedissen en padden)

Ook de vlinders en andere insecten zijn daar nog sterk vertegenwoordigd.

Afsluiter op een terras in Purnode in de schaduw van de brouwerij 'du Bocq'.

Meer info: secretaris Natuurpunt
Netebronne, Jef Sas, tel. 014-31 26
57 of via mail:
jef.sas@euphony.net.be.

Zondag 23 mei - Feest in het Buitengoor

In Mol-Rauw ligt een wel heel bijzonder natuurgebied. Het **Buitengoor**, gelegen in de moerassige depressie tussen het provinciaal domein Zilvermeer en het recreatiedomein Zilverstrand, is tot ver buiten onze landsgrenzen bekend omwille van zijn uitzonderlijke fauna en flora. Dit laagveen is een landschappelijk pareltje en een echte topper op het vlak van **biologische diversiteit**, kortweg 'biodiversiteit'.

Boven vennen en heide fladderen prachtige libellen en vlinders. Het Buitengoor is de thuisbasis van diverse orchideeën en Kempense rariteiten zoals het vleesetende blaasjeskruid en de al even vleesbeluste zonnedauw. In het centrale moeras groeien planten met onheilspellende namen als beenbreek en wolfsklauw. Deze brok oer-Kempense natuur wordt beheerd door Natuurpunt.

Het hart van het Buitengoor is voortaan bereikbaar via een **avontuurlijk plankenpad** dat deel uitmaakt van de Aardgas-natuurwandeling door het gebied.

Op **zondag 23 mei**, de **Internationale Dag van de Biodiversiteit**, wordt het nieuwe plankenpad officieel geopend tijdens een grote natuurhappening. We maken er een feest van voor het hele gezin! Je bent van harte welkom!

NIEUW PLANKENPAD ONTSLUIT BUITENGOOR-MOERAS

Trefpunt voor een verkenning van het nieuwe plankenpad in het Buitengoor is het Ecocentrum, Postelsesteenweg 71 in Mol-Rauw. De hele dag kan je er terecht voor een hapje en een drankje, aanmelding voor deelname aan de wandelingen, enz.

6 en 7 uur • vroege vogelwandelingen in het Buitengoor

8 tot 10 uur • Kempens ontbijtbuffet (inclusief spek met eieren)

10 uur, 13 uur, 14 uur en 15 uur • geleide wandelingen (duur: 2,5 uur) in het Buitengoor met verkenning van het nieuwe plankenpad.

De **vroege vogelwandelingen om 6 en 7 uur** zijn een absolute aanrader! Het uitgelezen moment om een groepje reeën te bespieden of te genieten van de nevel en de zonsopgang boven het veen.

BIJDRAGE

Deelname aan de **geleide wandelingen en de vroege vogelwandelingen** is gratis voor leden van Natuurpunt. Niet-leden betalen 2,50 euro per persoon of 5 euro per gezin. Inschrijven is niet nodig. **Laarzen of stevige wandelschoenen** zijn een must!

Je kan ook **op eigen tempo de Aardgas-natuurwandeling met het nieuwe plankenpad verkennen**. Een **gratis folder met wandelkaartje** krijg je aan de infostand in het Ecocentrum. Honden zijn niet toegelaten in het hart van het natuurgebied, ook niet aan de leiband. Ze zijn wel welkom in het bos achter het Ecocentrum en op de meeste wandelpaden in De Maat, aan de overkant van de Postelsesteenweg.

KEMPENS TAFELN EN GENIETEN

Na de vroege vogelwandeling wacht een stevig **Kempens ontbijtbuffet**, inclusief **spek met eieren**. Een plaats aan de ontbijttafel kan je **reserveren** bij Jan en Marleen Dirkx, 014-58 64 64, 0479-42 68 74, buitengoor@telenet.be. De bijdrage bedraagt **6 euro per persoon** (koffie en thee inbegrepen, kinderen -8 jaar halve prijs). Graag vooraf overschrijven op **rekening 431-0613481-23** van Natuurpunt Meanderland. Uiteraard kan je ook eerst ontbijten en aansluitend het Buitengoor verkennen.

Rond het Ecocentrum staat de hele dag een terras opgesteld waar je streekeigen **biobieren en -fruitsappen** kunt proeven. Je kan er ook kuieren langs diverse infostanden en de **tentoonstelling over de heide** bewonderen.

KINDEREN KONING!

Voor de kinderen is een **springkasteel** voorzien. Actieve natuurspeurders kunnen ook **waterbeestjes scheppen in de vijver** en de kleine griezels met **zoekkaarten** op naam brengen. Een onvergetelijke natuurbeleving!

Afspraak voor alle activiteiten aan het **Ecocentrum**, Postelsesteenweg 71 in Mol-Rauw, bij de ingang verblijfsrecreatie (camping) van het provinciaal domein Zilvermeer.

Meer info:

- Jan Dirkx, tel. 0479-42 68 74, mail: buitengoor@telenet.be
- Jan Loos, tel. 0475-55 68 42, mail: jan.loos@natuurpunt.be

Zwaluwentocht – zondag 30 mei

Op zondag 30 mei maken we een zwaluwentocht door het noorden van Geel: we vertrekken om 10 uur **met de fiets** aan taverne den Thijs (aan sas 9), Gebeunt 1, 2440 Geel.

We bezoeken eerst een landbouwbedrijf met heel wat nesten van Boerenzwaluwen. Daarna passeren we aan de Bloemmolens van Geel-Ten Aard met tientallen nesten van Huiszwaluwen. Tegen 14 uur bereiken we de parking van de Dekshoevevijver, Fransebaan, waar we met onze gids Roger Buyl een wandeling maken en op zoek gaan naar Oeverzwaluwen.

We brengen allemaal onze picknick mee zodat we onderweg de innerlijke mens kunnen versterken. Rond 16 uur vertrekken we met de fiets terug naar sas 9 waar we rond 16.30 uur aankomen en er nog een terrasje wacht ... met het gezang van de Nachtegaal op de achtergrond?

Rijd je mee?

Meer info krijg je bij Marc Verachtert, mail: marc.verachtert@skynet.be of tel. 014-58 39 71

Insecten Totaalweekend: 11–13 juni

Op de valreep kregen we nog bericht over de voorbereidingen voor een Insecten Totaalweekend, met speciale aandacht voor insecten en geleedpotigen van schrale biotopen. Het is de bedoeling dat dit praktijkweekend plaats gaat vinden van 11 tot en met 13 juni vanuit Akindo, een historisch herenhuis in een parkachtige omgeving te Lommel Werkplaatsen. Elk dagdeel worden er meerdere excursies en activiteiten georganiseerd in de (omgeving van) Sahara en Maatheide. De leiding daarvan zal in handen zijn van specialisten op het gebied van Nachtvlinders en Dagvlinders, Libellen, (Loop)kevers, Mieren, Bijen en Wespen, Wantsen en Spinnen. Uiteenlopende vangmethoden worden toegepast en in Akindo wordt een ruimte speciaal ingericht voor het verrichten van de determinaties. Het wordt dus een actief, maar tegelijkertijd ook ontspannend weekend. Tussendoor zal er volop gelegenheid zijn om op informele wijze kennis en ervaringen uit te wisselen. Voor ontbijt, lunches en diners wordt gezorgd. Bij goed weer staat onder meer een barbecue op het programma. De slaapzalen in Akinda bieden plaats aan maximaal 60 personen.

De organisatie staat nog maar net in de steigers, dus verdere details zijn nog niet bekend. Wie geïnteresseerd is in dit weekend zal verder geïnformeerd worden via het forum Insecten van het Kempense Merengebied:

<http://groups.google.com/group/insectskempen>. Ook is het mogelijk om je belangstelling kenbaar te maken bij de initiatiefnemers. Mail dan Lex Peeters: lpeeters@iae.nl en je wordt op de hoogte gehouden van de verdere ontwikkelingen.

Geel-Winkelomheide ontdekt Wilders op 27 juni

Ook dit jaar verkennen we de natuur in Wilders. Op 27 juni zijn er 's morgens al wandelingen om 6.30 uur, 8 uur en 10 uur. Je kan voor of na deze ochtendwandelingen ontbijten (tussen 8.30 en 10.30 uur).

Voor dit ontbijt schrijf je in bij Marc Verachtert, liefst via e-mailadres marc.verachtert@skynet.be of telefonisch via 014-58 39 71 ('s avonds tussen 19-21 uur).

5 EUR voor volwassenen, 4 EUR voor -8j, o.a. spek met eieren en eten tot je honger gestild is.

Verder vertrekken er geleide wandelingen om 13.30 uur, 14 uur, 14.30 uur en 15 uur. Je kan er in de namiddag ook terecht voor pannenkoeken en ander lekkers en een drankje in het Ontmoetingscentrum van Winkelomheide, Kemeldijk 5, waar ook de wandelingen vertrekken. Daar zijn ook standjes van o.a. de werkgroep Waterleven, van het Dierenopvangcentrum en de kinderen kunnen er vogelnestkastjes knutselen.

Tot dan,
Natuurpunt afdeling Geel-Meerhout

Bioweek 2010 in Ham werkt samen met Natuurpunt

Bioschenkerij De Groene Ridder, Bergstraat 6 in Ham opende vorig jaar zijn deuren. Het wandel-, fiets- en railbikecafé is open op zon- en feestdagen en op afspraak.

Zaterdag 5 juni en 12 juni: VOEDSELTEAM-ONTBIJT (van 9 tot 11 uur)

Kom uitgebreid kennismaken en proeven van de producten die je via het voedselteam Ham kan bestellen. Prijs: 12 euro (kinderen tot 12 jaar: 7 euro)

Op 5 juni kan je in de namiddag proeven van inheemse kruidenthee en ontdek je de heilzame werking ervan. Goedele Reyners, thee- en kruidenliefhebster geeft meer uitleg. Deze proeverij is gratis!

Zondag 6 juni: WANDELING BIODIVERSITEIT ism NATUURPUNT HAM

8.30 uur: biodiversiteit-wandeling met Natuurpunt-gids

10.30 uur: biobrunch ☀ na de wandeling gezellig nakeuvelen en aan tafel schuiven.

Prijs: 20 euro (kids tot 12 jaar: 12 euro)

Dinsdag 8 juni: KOOKLES ZOMERSE SALADES / GEZONDE DESSERTS

Lesgeefster: Tine Becuwe van Bio Com Brio (gespecialiseerd in biologische maaltijden en recepties op locatie). Prijs: 25 euro, inbegrepen proeven en een drankje.

Vrijdag 11 juni: BIO-BIERPROEFAVOND (19 uur)

Het aanbod biobieren is groot. Kom kennismaken met de bekende en minder bekende biobieren. Dit alles begeleidt met smakelijk biobrood en verschillende biokazen.

Prijs: 20 euro

Zaterdag 12 juni: FAIRTRADE-wandeling (vertrek om 13 uur aan de Groene Ridder, tot 16 uur)

Tijdens deze wandeling ontdek je de bossen langs het toeristisch fietspad in Ham. Halverwege kan je even verpozen op het Fairtrade-terras aan de monumentale pastorie in Oostham, geopend door de werkgroep fairtrade gemeente Ham.

Zondag 13 juni: FIETSTOCHT

De Groene Ridder-fietstocht leidt je langs het toeristisch fietspad, onderweg stop je voor een gezellige picknick. Prijs: 5 euro, picknickpakket inbegrepen.

Je kan ook kiezen om te wandelen of te railbiken (meer info en inschrijvingen bij VVV Tessenderlo).

Alle info en inschrijvingen (voor 30/5) bij An De Vrij, mail: an.de.vrij@hotmail.com of tel. 013-67 50 65.

Verslag praktijk Cursus Vissen 27 februari 2010

De Witte Nete werd in 2006 over een lengte van ongeveer 2 km omgelegd teneinde het aanleggen van een nieuwe zandwinningsput in Dessel ter hoogte van Donk mogelijk te maken. In het beektraject dat omgelegd moest worden, kwamen 21 vissoorten voor waaronder enkele zeldzame zoals de Kleine modderkruiper en de Rivierdonderpad. Beide soorten genieten als habitatrichtlijnsoort Europese bescherming. Vele waterlopen in zanderige gebieden werden in het verleden al rechtgetrokken en uitgediept. Met de omlegging van dit stuk Witte Nete werd getracht om de landschappelijke meandering zoals die op het einde van de 19de eeuw nog aanwezig was, te herstellen. Hierdoor bekomt men de noodzakelijke omgeving voor beekvissen. Slib en wortelstokken van riet werden vanuit de oude bedding in de nieuwe beek overgebracht zodat een snel herstel van de plantengroei mogelijk werd. De vissen werden uit het oude deel van de Witte Nete gevangen en overgebracht naar de nieuw gegraven loop van de Witte Nete. Professor Alain Devocht deed hier gedurende enkele jaren onderzoek naar de visfauna, naar de evolutie van de waterkwaliteit en naar het herstel van het biotoop. Het herstel van het verlegde traject van de Witte Nete is opmerkelijk en verschillende zeldzame soorten zoals Kleine modderkruiper, Rivierdonderpad en BERPJE zijn in aantal toegenomen in vergelijking met vroeger.

Alain vertelt dat de populatie Kleine modderkruiper hier in Dessel vooruit gaat ondanks het feit dat 50% van de vissen te kampen hebben met de Vissenlintworm. Om soorten te vangen in deze laaglandbeek gaat hij vissen met een elektrisch schepnet.

Foto: Stroomgeleid schepnet

Door middel van een batterij wordt het schepnet van stroom voorzien. Van zodra het stroomgeleide schepnet het water ingaat ontstaat er in het water een elektrisch veld. De vissen in de buurt krijgen een lichte schok en raken hun coördinatievermogen kwijt. Hierdoor kan Alain de vissen onbeschadigd in het net vangen. Na de nodige uitleg aan de deelnemers worden de vissen weer met zachte hand terug in het water geplaatst. De vissen zijn slechts even versuft en kunnen vrij snel verder zwemmen.

Juist vandaag zijn er ruimingswerken van de Witte Nete bezig teneinde een dichtgeslibte afvoer aan de brug over de Boeretangsedreef vrij te maken van de overvloedige groei van Liesgras.

Er worden ook enkele vissen mee uit het water geschept door de kraan zoals een Zeelt, twee Riviergrondels en een Tiendoornige stekelbaars. Twee Zoetwatervlokreeftjes belanden eveneens met het geruimde slib op de oever. Alain geeft de nodige uitleg over deze soorten waarna hij ze voorzichtig terug in de beek plaatst.

Foto: Riviergrondel (*Gobia gobia*)

In snelstromende wateren is deze vis algemeen voorkomend. De kleurtekening van de Riviergrondel geeft deze vis op de meeste bodems een uitstekende camouflage. De Riviergrondel is een slanke kleine vis met een lengte tot 15 cm. Hij heeft grote schubben en behoort tot de karperachtigen. Het is een echte bodembewoner en de buikzijde is afgeplat. Aan beide mondhoecken heeft deze vis een baarddraad die hem helpt bij het zoeken naar voedsel.

Waar vroeger een watermolen stond op de Boeretang stroomt het water van de Witte Nete nu zeer snel over de nog aanwezige betonnen bedding. Voor grote vissen (zoals Blankvoorn) is het geen probleem om stroomopwaarts te zwemmen. Kleine vissen kunnen hier echter niet tegenop waardoor er hier een vismigratieknelpunt is dat zou moeten opgelost worden. Aan de brug tussen stenen en voegen zit vooral de Rivierdonderpad. Hier vangt Alain 4 Rivierdonderpadden waarvan een mannetje en drie vrouwtjes.

Foto: Rivierdonderpad

Deze kleine vis heeft een platte kop en komt hier vooral voor langs de steenachtige oevers. Hij heeft een stekelige rugvin zodat de meeste roofvissen hem gerust laten. Het mannetje is te herkennen aan de donkere kop. Hij wordt maximum 15 cm groot.

Op de oever liggen enkele Aziatische korfmossels en een schelp van een Gewone poelslak. Vroeger waren de laaglandbeken slechts half zo breed. Door de mens zijn de meeste van deze beken rechtgetrokken en breder gemaakt. Waar een beek werd rechtgetrokken stroomt ze anders en wordt het slib vooral aan de zijanten afgezet. Bij meanderende beken is dit totaal anders. Hier wordt het slib aan de ene zijde meegevoerd en aan de andere zijde afgezet.

Aan de volgende brug wordt er een Baars, een Pos en tussen de stenen enkele Bermpjes gevangen. Om Paling in de beek te bekomen zou er volgens Alain wat dood hout in beek moeten liggen.

In de volgende meander van de Witte Nete zet Alain de stroomproduceerder op 350 volt en 3 ampère. Een volwassen Snoek laat zich dan vangen.

Foto: Snoek (*Esox lucius*)

De meeste wateren vormen een geschikt biotoop voor de Snoek als de stroming maar niet te snel is en er voldoende waterplanten zijn. Deze snoek heeft twee vissenbloedzuigers op het lichaam en werd waarschijnlijk aangevallen door een reiger waardoor de Snoek een oog is kwijtgeraakt. De Snoek heeft tanden op het gehemelte en in de onderkaak.

Er wordt ook nog een tweejarige Baars gevangen en een kleine Snoek. Inmiddels is het bijna middag geworden en neemt Alain Devocht afscheid van de groep cursisten. Iedereen is het erover eens dat het een zeer leerrijke praktijkles was.

Paul Wouters en Marianne Horemans

OP VERTOON VAN LIDKAART NATUURPUNT
5 % RECHTSTREEKSE KORTING
(NIET CUMULEERBAAR MET ANDERE KORTINGEN)

Turnhoutsebaan 19 – 2400 Mol
T 014/32 04 28 – F 014/32 36 58
www.dezwervermol.be - info@dezwerfvermol.be
Openingsuren : ma 13u-18u, di-vrij 09u30-18u
Za 09u30-17u

Over Koning Knoet, Tournepieerre en Boterbuiken

NAAR ZEELAND

Traditiegetrouw trekken we in februari naar het Nederlandse Deltagebied waar duizenden vogels overwinteren om te ontsnappen aan de koude temperaturen in het noorden. Zo ook dit jaar. Met 47 deelnemers en met Marcel cars uit Dessel gaat het richting Zeeland. Ondanks het mistige weer hopen we dat Zeeland ons veel kijkplezier zal bezorgen.

Via het dorpje Wolphaartsdijk en de Oude Veerdijk houden we onze eerste stop om 8.45 uur aan Taverne "Meerkoet" bij het Veerse meer. Het is een kunstmatig brakwatermeer dat ontstond tijdens de fameuze deltawerken van 1961. Onmiddellijk kunnen we met behulp van verrekijker en telescoop de Tureluur, Middelste zaagbek, Brilduiker en Smient waarnemen. Een Wulp vliegt over het meer en een Dodaars duikt vliegensvlug weg. Ook de Steenlopers zijn hier present. Onze gids Paul beslist om een wandeling langs het meer te maken. We vullen onze lijst verder aan: Grauwe ganzen, Rotganzen die overvliegen, Bergeend in de vlucht, Zilverplevieren op een dijkje, Torenvalk in een boompje, Witbuikrotgans, Bonte strandloper, Pijlstaarteenden, een groep Kluten en Rietganzen die overvliegen. Het blijft nog steeds grijs en mistig maar in de verte kunnen we een Slechtvalk observeren die op een paal zijn terrein verkent. Om 10.15 uur eindigt onze

wandeling en verlaten we Zuid-Beveland om naar Noord-Beveland te rijden.

Onderweg zitten veel Rotganzen. Het zijn vrij donkere, bijna zwartwitte vogels. Hun naam danken ze aan hun karakteristieke roep 'rrot-rrot-rrot'. Ze broeden in kolonies in het noorden van Rusland en op Spitsbergen. Vroeger werd verteld dat ze uit de mosselen kwamen! De Rotganzen trekken pas laat in het voorjaar terug en zijn daarom tot in juni hier aan te treffen.

PLAN TURELUUR

We rijden over de Zeelandbrug naar Schouwen. In een gracht zit een kleine zilverreiger. Voorbij Zierikzee komen we aan 'plan Tureluur'. Het is een natuurontwikkelingsproject in de Oosterschelde waarbij 44 gebieden met mogelijkheden tot natuurontwikkeling geselecteerd zijn. Het is een zoet en zout moeraslandschap langs de zuidkust van Schouwen. Het vormt een onderdeel van het Nationaal park Oosterschelde dat met zijn oppervlakte van 37.000 ha en 125 km kustlijn het grootste nationaal park is in Nederland. De Tureluur is gekozen als symbool van het plan omdat je hem het hele jaar door kunt aantreffen in de Oosterschelde. Hij profiteert ook volop van deze natuurontwikkeling en symboliseert de belangrijke rol die de Oosterschelde speelt in het leven van honderdduizenden vogels die pendelen tussen het hoge noorden en het verre zuiden. Het is een luidruchtige vogel die voor de nodige publiciteit zorgt voor het plan Tureluur. Verderop zien we nog zeer veel Brandganzen, Slobeenden, Bergeenden, Smienten en een Blauwe reiger.

We stoppen aan restaurant "Heerenkeet" aan de Wevers en Flauwers inlagen. Het is een natte polder die achter de zeedijk ligt waarbij het zand gebruikt werd voor de aanleg van een inlaagdijk. We noteren enkele Zwarte ruiters in winterkleed en ook de Middelste zaagbek ontbreekt niet. Op de kalkrijke noordhelling van een dijk staat een grote groeiplaats van de Eikvaren. Het genus Eikvaren bevat drie soorten die moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn! Pijlstaarteenden, Kolganzen, Krakeenden, Brilduikers, Brandganzen en Wulpen komen op het lijstje. Zelfs in het putje van de winter kunnen Brilduikers niet nalaten om hun baltsgedrag te oefenen! Stilaan wordt het 11.15 uur en vertrekken we richting Brouwershaven waar we ons bij de plaatselijke Chinees "de Lange Muur" wat opwarmen en laten verwennen bij een heerlijke kom 'Chinees soep'. Onze gids Paul staat erop dat we stipt om 13 uur vertrekken om ons gevuld programma te kunnen afwerken.

BROUWERSDAM EN KONING KNOET

We vertrekken dan richting Scharrendijke. Vanuit de bus genieten we van een grote groep foeragerende Rotganzen en een grote groep Brandganzen. Het is echt genieten! Onze volgende stopplaats is Brouwersdam. Gelukkig is het laagtij en kunnen we eerst 4 Gewone zeehonden gadeslaan die nog bezig zijn aan hun middagmaal. We zien hen verschillende vissen naar boven halen in de inham waar zoet water uit de Grevelingen de Noordzee instroomt.

Enkele duizenden zeehonden leven langs de Nederlandse kusten. Het gaat de jongste jaren wat op en af met de zeehonden aan deze kust, maar de algemene trend is licht stijgend. Toch zijn die aantallen niet stabiel, wat vooral te maken heeft met een virusziekte die zeker in 1988 en 2002 veel dieren doodde.

Op zee kunnen we met behulp van onze telescopen verschillende Middelste zaagbekken waarnemen. Ook drie Roodkeelduikers, één vrouwtje IJseend, drie Zwarte zeeëenden en Brilduikers worden geobserveerd. De jongste van ons gezelschap, Gert Caers, weet een Parelduiker te ontdekken in deze toch redelijk kalme zee vandaag. Langs de kustlijn zijn Paarse strandlopers, Kanoetstrandlopers en Steenlopers volop in de weer om voedsel te zoeken tussen de stenen. Deze Steenlopers zijn sierlijke steltlopertjes en vliegende juweeltjes die je vooral terugvindt in de buurt van stenig materiaal. Hun Franse naam legt mooi uit hoe zij met ongeziene handigheid hun eten weten te vinden: le tournepierre (Engels: turnstone). Door het omdraaien van stenen, schelpen en dergelijke verrassen zij hun prooi. In de zomer broeden deze vogels in Scandinavië maar hier zijn ze gewend geraakt aan al dat kuierend volk langs de Brouwersdam zodat ze niet snel wegvliegen.

Dat geldt ook voor de Kanoetstrandlopers die we met tientallen kunnen waarnemen. Het zijn middelgrote strandlopers, ook wel kanoeten of knoeten genoemd. Ze zijn vernoemd naar de Deense koning Knoet, heerser over de landen rond de Noordzee, die de golven probeerde te keren. Het zijn forse en vrij gedrongen vogels met korte hals en poten. Hun winterkleed is weinig spectaculair, grijs van boven en wit van onder. Zij zoeken hier massaal naar voedsel en zijn daarbij gespecialiseerd in het zoeken naar schelpdieren waarbij het Nonnetje hun voorkeur heeft. Intussen wandelen we verder naar de Blokkendam.

Op het einde hiervan maken we een strandwandeling. Wat ons onmiddellijk opvalt, is de grote hoeveelheid schelpen die vorige week door de felle stroming van het springtij is aangespoeld! Vooral de Amerikaanse zwaardschede is zeer algemeen. Deze soort is hier terechtgekomen via het ballastwater van boten uit Noord-Amerika. We noteren langs de kust Tureluur, Kanoeten, Steenlopers, Middelste zaagbekken, Eidereend en Kuifduiker. Deze laatste zit reeds in een overgangskleed van winter naar zomer!

VAN DE KWAAIEN HOEK NAAR GOEDE REEDE

Om 15.15 uur wacht de bus ons op om richting Koudekerke te rijden. We stoppen in Havenhoofd en observeren in het haventje een Grote zaagbek. Omwille van zijn roze flanken wordt hij ook 'Boterbuik' genoemd. Hij is in tegenstelling tot zijn broer de Middelste zaagbek meer een liefhebber van zoet water. Ook Fuut en Knobbelzwaan ontbreken niet in het charmante haventje. We starten hier onze duinenwandeling langs de Kwade hoek in de duinen van Goeree op het eiland Goeree-Overflakkee. Het grillige en dynamische getijdengebied van 380 ha is sinds 1975 in beheer van Natuurmonumenten. Wind, water en getij brengen het landschap voortdurend in beweging. Tussen enkele smalle, met struweel begroeide duinrichels, ligt een complex van vochtige duinvalleien. Het gebied werd vroeger de 'kwaaien hoek' genoemd vanwege de verraderlijke stroming. Aan de noordkant liggen slikken, schorren en kreken. Bij storm kwamen hier vroeger dan ook schepen vast te zitten op de aanwezige zandbanken. Verderop bevond zich dan de 'goede rede' waar ze veilig aan konden meren. Vandaar de naam van het bijgelegen dorpje Goede Reede.

We ontdekken Bonte strandloper, Grauwe ganzen, een groep Goudplevieren en enkele Zilverplevieren. Ook Bergeenden, Smienten en Kluten ontbreken niet. De Kluten zijn met hun omhoog gebogen snavel vrij goed herkenbare steltlopers. Ze zijn redelijk kwetsbaar en staan daarom op de rode lijst van bedreigde vogelsoorten. Toch telt Nederland ongeveer 9.000 broedparen! Met zijn allen zien we een wijfje Blauwe kiekendief in glijvlucht voorbijkomen en ook de Bruine kiekendief laat zich bewonderen. Andere roofvogels zoals een Buizerd en een mannetje Havik verschijnen eveneens op het toneel. In de verte tuurt een Slechtvalk op een paal zijn omgeving af. Stilaan bereiken we het haventje van Stellendam waar de bus op ons wacht.

Van hieruit vertrekken we naar onze laatste stopplaats nl. de Slikken van Flakee. Het natuurgebied is 1.500 ha groot en wordt begraasd door Heckrunderen. Het is een ideale pleisterplaats voor duizenden wilde ganzen die er voedsel zoeken en rust vinden. Grote groepen Brandganzen, Kolganzen en Grauwe ganzen zijn dan ook vertegenwoordigd. We maken nog een wandeling om een laatste frisse neus te halen. Op het water bevindt zich een grote groep Kuifeenden met daartussen Smienten, Krakeenden en Wilde eenden. Met een mannetje Blauwe kiekendief nemen we afscheid van dit prachtige gebied en van deze mooie Zeelanduitstap.

Veel dank aan onze voortreffelijke gids Paul die ons vandaag weer de kans gaf om een dagje 'Zeeland-avontuur' ten volle te beleven! Hij kent als geen ander Zeeland als zijn broekzak en toonde ons de mooiste gebieden die we ons nog lang zullen herinneren.

Om 17.45 uur vertrekt onze bus huiswaarts en we bedanken onze chauffeur 'Louis' voor onze behouden thuiskomst terwijl Gert sommigen onder ons nog trakteert op een echte Belgische Braekmans "Oude Jenever Kiekendief". Tot volgend jaar!

GILBERT LOOS

